

Початок славної путі. Збірка "Кобзар"

*Тарас Шевченко... Такий великий,
що бути більшим не можна.
Як Україна. Як світ.*

Борис Харчук

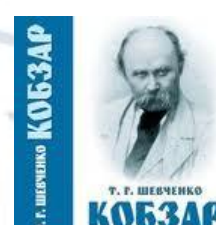
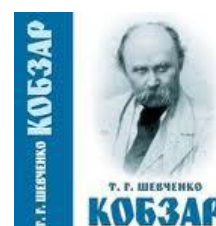
Багато слів вже сказано, а ще більше буде сказано про видатного українського поета Тараса Шевченка. Досліджувалась і буде досліджуватись його творчість, відшукуватимуться нові характеристики його персонажів, розглядатиметься феномен митця. І тільки тоді прийде до нас усвідомлення величі Шевченка і його значущості як в долі України, так і в особистому житті кожного українця, коли ми відкинемо пута чужомовності і заговоримо рідною, материнською мовою. А доки ми соромитимемось рідної мови, доти й сприйматимемо Т.Г.Шевченка тільки як видатного поета.

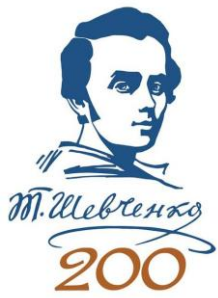
Отже шлях до величі Шевченка лежить через усвідомлення нашої національної природи, нашого світосприйняття, нашого минулого і сучасного, адже великий Кобзар символізує душу українського народу і його гідність. Глибоко національний поет, він у всіх своїх творах ставив і загальнолюдські проблеми.

Багатогранний талант Т. Г. Шевченка – поета, прозаїка, драматурга і художника найбільш повно виявився в поезії, хоча він був професійним художником і поетом за покликанням: «Странное, однако ж, это всемогущее призвание. Я хорошо знал, что живопись – моя будущая профессия, мой насущный хлеб. И вместо того, чтобы изучить её глубокие таинства, и ещё под руководством такого учителя, каков был бессмертный Брюллов, я сочинял стихи, за которые мне никто ни гроша не заплатил и которые, наконец, лишили меня свободы, и которые, несмотря на всемогущее бесчеловечное запрещение, я всё-таки втихомолку кропаю» (Дневник. 1 июля 1857 г.).

Геній Шевченка полягає якраз у тому, що все своє життя він був собою. Це право майбутній поет виборював з дитинства. Рано осиротівши (коли Тарасу було вісім років, померла його мати, а через півтора року – і батько), хлопець пішов наймитувати до малярів-дяків. Восени 1829 р. Тарас Шевченко разом з іншими слугами пана Енгельгардта потрапляє до Вільно. За визначенням дослідників, у цей період він міг брати уроки малювання у досвідченого художника, можливо, у професора Віленського університету Яна Рустема. Після переїзду пана до Петербурга туди, разом з іншою челяддю, у 1831 р. прибуває і Шевченко. А через два роки його було віддано в навчання до живописних справ цехового майстра Ширяєва.

Влітку 1835 р. Тарас, малюючи з натури скульптури в Літньому саду познайомився з молодим українським

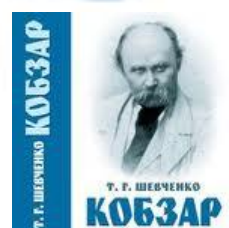
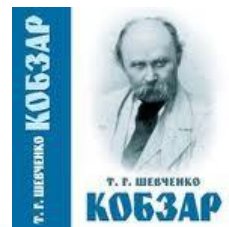
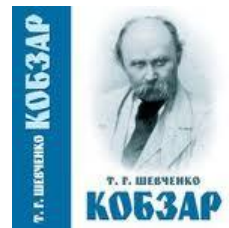
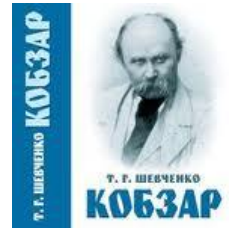
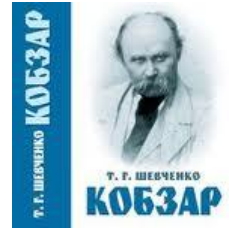
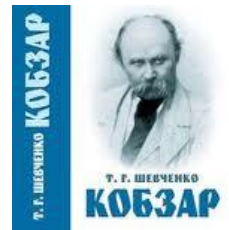
художником Іваном Сошенком. Завдяки клопотанням Сошенка Ширяєв відпустив Шевченка на місяць для вдосконалення в малярстві. Цей дозвіл дав Тарасові змогу відвідувати класи Петербурзької Академії мистецтв у позаурочний час. У 1836 р. молодий художник виконав малюнок за темою, яка була оголошена для конкурсу на одержання золотої медалі. Тоді ж з ініціативи І. Сошенка та В. Григоровича (конференц-секретаря Академії) Шевченкові було дозволено відвідувати учбові класи Товариства заохочення художників, де юнак мав змогу малювати з натури статуї античних богів і радитися з досвідченими майстрами. Сошенко познайомив Тараса зі своїми близькими друзями, учнями Академії мистецтв А. Мокрицьким, П. Петровським, Г. Михайловим. Завдяки А. Мокрицькому Шевченко ще до визволення з кріпацтва познайомився з К. Брюлловим і неодноразово бував у нього в майстерні. А з 1837 р. Т. Г. Шевченко почав виконувати портрети на замовлення.

Позитивний вплив на молодого художника мала дружба з Євгеном Гребінкою, який допомагав Тарасові матеріально і знайомив з літераторами столиці. У ці ж роки Шевченко наполегливо опановував і поетичну майстерність. З численних спроб пера цього періоду до нас дійшла тільки балада «Причинна».

Навесні 1837 р. К. П. Брюллов зайнявся справою викупу Шевченка з кріпацтва. Йому сподобались вірші молодого поета, і він ознайомив з ними Жуковського. У клопотах про викуп Шевченка взяли участь композитор М. Вієльгорський і художник О. Венеціанов.

Ця видатна подія в житті майбутнього митця сталася 22 квітня 1838 р. Відтоді основним в його житті стало навчання в Академії мистецтв. У листі до брата Микити від 15 листопада 1839 р. Тарас зазначить: «Учуся малювати, заробляю... нікому не кланяюсь і нікого не боюсь, окрім Бога, - велике щастя бути вільним...».

Навчаючись малярству, Шевченко слухав лекції з загальних предметів – фізіології, фізики, зоології, французької мови. Невимовною тугою за Україною сповнені його листи до рідних. Звертаючись до брата Микити, Тарас просив писати рідною українською мовою, щоб хоч на папері бути ближчим до домівки. У цей період, визначенням Євгена Маланюка, «і свідомість його, і його творчість являють рідкий в історії культури приклад органічного, суцільного зростання особистості й її світогляду – вверх». Це зростання простежується у найвищому вияві світогляду Тараса Шевченка – його літературній творчості, періодизацію якої вперше обґрунтував Іван Франко, поділивши її на чотири періоди: I. Рання поезія (1838-1843); II. Життя і поетична творчість періоду «Трьох літ» (1843-1847); III. Життя і поетична творчість періоду заслання (1847-1857); IV. Останні роки життя і поетичної творчості (1857-1861).

Наприкінці 1839 р. Є. Гребінка познайомив поета зі своїм земляком – поміщиком П. Мартосом. Працюючи над портретом Мартоса, Шевченко повідав поміщикові про свої поетичні спроби. Той зміг оцінити обдаровання Тараса, і Є. Гребінка залучив Мартоса до видання творів Шевченка. Збірка, видана у травні 1840 р., мала назву «Кобзар». До неї увійшли вісім творів: «Думи мої, думи мої...», «Перебедня», «Катерина», «Тополя», «Думка», («Нащо мені чорні брови...»), «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч».

Суспільні кола тогочасної Росії по-різному сприйняли появу «Кобзаря». Одностайність критиків виявилась у тому, що вихід збірки був визнаний епохальним явищем. Усі сім рецензій (п'ять журнальних і дві газетних) наголошували на великому поетичному таланті автора. Але у ставленні до української мови критики висловили дві протилежні думки. Журнали «Библиотека для чтения», «Сын отечества» і газета «Северная пчела» негативно поставились до мови творів, назвавши її відмираючою говіркою. Журнали «Отечественные записки», «Современник» і «Маяк», навпаки, наголошували на тому, що автор написав твори рідною мовою, яка йде від його серця. У журналі «Маяк» відмічалось:

«Эти стихотворения принесли бы честь любому имени во всякой литературе... Мы уверены, что не только Украина, но и мать её, великая Россия, примет как детей своих разумных цветистых деток любезного нашего кобзаря».

Більшість сучасників Шевченка зустріла «Кобзар» із захопленням. А в 1841 р. Є. Гребінка видав альманах «Ластівка», куди увійшли ще п'ять творів Шевченка: «Причинна», «Вітре буйний, вітре буйний!», «На вічну пам'ять Котляревському», «Тече вода в синє море» і уривок з поеми «Гайдамаки» (розділ «Галайда»). Усі надруковані твори довели сучасникам великий поетичний хист Т. Г. Шевченка, його здатність до жанрового розмаїття та органічного поєднання двох творчих методів – реалізму і романтизму.

200

